ROLUL TRADUCĂTORILOR ROMÂNI ÎN TRADUCEREA POEZIEI DIN ROMÂNĂ ÎN CASTILIANĂ – ANTOLOGIILE DE LA 1941 PANA LA 2013 / LE RÔLE DES TRADUCTEURS ROUMAINS DANS LA TRADUCTION DE LA POÉSIE DU ROUMAIN EN CASTILLAN – LES ANTHOLOGIES DE 1941 À 2013

Enrique NOGUERAS[1]

Rezumat: Acest articol încearcă să facă o primă apropiere spre istoria traducerii poeziei române în spaniolă. Obiectul său sunt antologiile publicate de la 1941 până în 2013, mai ales cele care au fost pregătite de vorbitori români sau cu ajutorul lor. După părerea noastră, fără ei poezia română ar fi acum foarte puţin cunoscută în Spania.

Cuvinte-cheie: antologie, castiliană, poezie, română, traducere.

Résumé : Cet article tente de faire une première approche de l'histoire de la traduction de la poésie roumaine en espagnol. Son objet représente les anthologies publiées de 1941 à 2013, en particulier celles préparées par des locuteurs roumains ou avec leur collaboration. À notre avis, sans eux, la poésie roumaine serait encore très peu connue en Espagne.

Mots-clés : anthologie, castillan, poésie, roumain, traduction.

Scopul lucrării de faţă este de a discuta despre principalele antologii de poezie românească publicate în limba spaniolă în perioada 1941-2013. E vorba de traduceri apărute atât în Spania cât şi în America Latină, începând cu cea aparută în 1941 în revista *Escorial* şi terminând cu *Miniaturas de tiempos venideros* [*Miniaturi de vremuri viitoare*], datorat profesoarei Cătălina Iliescu, o ediţie bilingvă de aproape 600 de pagini, pulicat în 2013 de o editură hispano-americană.

Vom încerca să stabilim de ce şi cum au luat naştere astfel de traduceri şi ce canon au format pentru cititorul vorbitor de limbă spaniolă, atât din perspectivă istorică şi literară, cât şi traductologică. În principiu, lucrarea noastră se va axa pe antologiile publicate sub formă de cărţi, pe hârtie, lasând deoparte pe acelea din ce în ce mai frecvent postate în mediul virtual.[2]

[1] Universitatea din Granada, Spania, enoguerasval@gmail.com

[2] Cu toate acestea, voi cita cel putin doua antologii "on line": cea de 2007, apărută în revista deja inexistentă *enfocarte*, pregătită de Joaquín Garrigos (cu colaborarea lui Dan Munteanu) şi acum păstrată pe site-ul argentinian *Poéticas. Antología de la poesía mundial* (Editora: Ketty Alejandrina Lis) (http://www.poeticasantologia.com.ar/index.html), ca şi numărul 47 (Diciembre 2012) al revistei *Ómnibus. Revista intercultural* (http://www.omni-bus.com/n42/sites.google.com/site/

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

Ce autori şi ce poezii s-au tradus cu precădere, ce se repetă sau se schimbă de la o antologie la alta şi ce metamorfoze au suferit diferite texte sunt întrebări complexe, la care se poate răspunde doar parţial într-o primă perspectivă cu toate că aspirăm la o primă imagine de ansamblu despre traducerile şi poeţii traduşi în ele. Trebuie luate în considerare şi diferitele constrângeri ideologice şi politice, de asemenea motivaţia anumitor traducători sau condiţia de poeţi importanţi în limba castiliană a multora dintre ei şi cum acest lucru a putut să le influenţeze munca (printre alţii, Pablo Neruda, María Teresa León, Rafael Alberti sau Omar Lara) şi faptul că nu întotdeauna au plecat de la limba originară (câteva versiuni s-au realizat prin intermediul limbii franceze).

De asemenea, trebuie să avem în vedere şi multitudinea de traduceri inverse, realizate de traducători care aveau româna ca limbă maternă. Rolul lor în acest proces este momentan scopul nostru principal, deşi ne propunem ca în unele lucrări ulterioare să inventariem, să descriem şi să comentăm pe scurt cele mai multe, dacă nu chiar toate antologiile de poezie românească apărute în limba castiliană, ca un pas premergător al unui studiu detaliat în cadrul unei istorii generale a traducerii literaturii române, şi în special a poeziei, în spaniolă.

Evident că nu voi putea sa fac aici decât o primă apropiere de subiectul studiat, deşi voi încerca să depăşesc etapa unei simple enumerări a traducerilor.

Prima antologie de poezie românească publicată în Spania (şi în spaniolă) a apărut în 1941, în numărul 14 al revistei *Escorial*; e o selecţie foarte scurtă şi nu pare altceva decât o dovadă a relaţiilor foarte strânse dintre falangişti şi legionari, relaţii pe care le-a întrerupt impunerea de către sovietici a comunismului în România, deşi la *Escorial*[3] au continuat apoi să colaboreze exilaţii români în Spania, ca Aron Cotruş[4] sau Aurel Răuţă.[5] În orice caz,

---

omnibusrevistainterculturaln42/creacion-1/poesia -rumana.html) unde apare o "Breve antología de la poesía rumana", versión y traducción al español de Rodica Grigore, care include poezii de Lucian Blaga, Ion Vinea, Emil Botta, Gelu Naum, Magda Isanos, Ştefan Augustin Doinaş, Nichita Stănescu şi Marin Sorescu. Poeziile incluse in *enfocarte* erau din Bacovia, Max Blecher, Denisa Comănesu, Nicolae Prelipceanu, Elena Liliana Popescu, Ioan Morar, Constantin Severin, Varujan Vosganian, Gelu Vlasin, Constantin Virgil Bănescu şi Anca Ştefana Niţulescu.

[3] "Quizás lo más sorprendente de las traducciones aparecidas en *Escorial* sea la atención prestada a la poesía rumana, ya desde los primeros números de la publicación" PENALVA 2005, 202. Despre *Escorial* Sultana Whanón (1988, 105) scrie că este "el espacio textual más idóneo para estudiar la evolución del pensamiento estético y crítico en el primer lustro de la década de los 40". Revista *Escorial* a fost studiată şi de Eduardo Iañez Pareja, care realizează indicele complet ale celor 15 volume ale sale.

[4] Despre activitatea lui în Spania, un scurt rezumat în PENALVA, 203; mai pe larg în UTA, 2014, 92-100.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

această primă culegere de poezii românești este semnată de Cayetano Aparicio[6], deşi probabil traducerea i se datorează mai ales lui Cotruş, fiindcă aceasta dovadeşte o cunoaştere bună a limbii române, foarte improbabilă pentru cineva care începuse să o înveţe doar cu un an înainte (UTA,132). Culegerea apare însoţită de un studiu al lui Ion Pillat, conţinând idei foarte interesante, dar de care nu ne propunem să ne ocupă aici.

Sunt traduse trei poezii de Mihail[7] Eminescu: „Sobre las cimas", „La plegaria de un dacio", „A la estrella". Probabil este prima dată când Eminescu este tradus în spaniolă, inaugurându-se o serie foarte numeroasă de versiuni. Referinţe la Eminescu se găsesc relativ frecvent în presa spaniolă cu mult înainte[8] şi nu mi se pare imposibil să poată fi descoperită încă o traducere anterioară.

În plus, microantologia include o poezie a lui Tudor Arghezi („Confesión"), trei ale lui Lucian Blaga („La encina", „Quiero jugar", „En el gran tránsito"), două poeme de Nichifor Crainic („Canto de monte", „Ofrenda") şi, bineînţeles, Aron Cotruş („Búfalos"). Prin urmare, doar cinci poeţi si zece poezii. Antologia publicată în *Escorial* este *stricto sensu* momentul inaugural a istoriei traducerii poeziei române în spaniolă. Moment simbolic pentru că, după cum am spus deja, relevanţa adevărată a traducerii trebuie să ar fi fost foarte săracă, deşi este un exemplu al activităţii exilaţilor[9] români în Spania franchistă; o activitate într-atât de remarcabilă încât Alfonso Álvarez Vilar va scrie pe 1 iunie 1966 în ziarul ABC că „podemos hablar, en efecto, de un capítulo de la literatura española escrita por los rumanos en el idioma de Cervantes". Şi despre aceşti „españoles naturales de Rumanía" continuă: „no podemos mencionar todos los nombres de este enclave dacio en suelo español. La falta de espacio nos obliga a ser parcos en las menciones: Vintila Horia, premio Goncourt de Literatura 1960, y que escribe en español, Aron Cotrus, autor de un libro de poemas, *Rapsodia ibérica*; Alejandro Busuioceanu, otro gran

---

5 Despre Răuţă, v. Adrian Săvoiu, 2012, 170-186; UTA, *passim*.

6 Cayetano Aparicio a fost un important membru al Falangei Spnaiole; a colaborat des în presa culturală "oficială"; unde a publicat şi alte traduceri din română; deşi probabil primele traduceri au fost realizate cu ajutorul lui Cotruş (UTA, *passim*), probabil Aparicio a ajuns sa cunoască destul de bine româneşte.

7 De obicei în Spania varianta mai folosită a prenumelui este aceasta. Menţin ortografia spaniolă a numelor româneşti. Nu mi se pare necesar să transcriu titlurile originale ale poeziilor traduse.

8 Prima referinţă găsită de mine e datată 26/03/1896, în ziarul *La unión católica.*

9 Propiu-zis nu era încă vorba de exilaţi. Intelectualii români nu erau atunci decât colaboratori voluntari sau chiar diplomaţi uneori. Au devenit exilaţi doar posterior, iar importanţa lor pentru cultura spaniolă este tot mai evidentă. O sinteză densă în această privinţă în Luque Hernández 2015.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

poeta y ex profesor de rumano en la Universidad de Madrid; Horia Stamatu". Adaugă şi numele lui George Uscatescu.[10]

Putem vedea că, încă de la început, poezia română va fi tradusă mai ales de români, chiar dacă uneori nu şi-au semnat traducerile sau doar i-au ajutat pe traducătorii spanioli.

Urmatorul moment la care vreau să mă opresc este probabil şi începutul adevărat al istoriei noastre. E vorba de volumul *44 poetas rumanos*, o lucrare a marelui poet chilian Pablo Neruda, laureat al premiului Nobel în 1963. Publicată în 1967, cartea a fost sprijinită de autorităţile române de atunci şi face parte dintr-o serie promovată în conformitate cu unele schimbări ale orientării politice şi culturale: „La apertura significó – scrie Gabriela Căprăroiu, într-o operă de referintă despre această tematică – retomar el hilo de la herencia latina común y alejarse de las fuentes eslavas. En esta postura que buscaba su modelo en occidente hay resonancias del argumento que los intelectuales ilustrados de Transilvnia habían defendido en el siglo XVIII [...] Las nuevas ediciones de Eminescu, Arghezi y mas tarde Blaga o Barbu reprezentan la recuperación de un pasado literario, sin que el entorno dejara de tener en cuenta las premisas de una cultura dirigida, una peridodización de la poesía rumana traducida por la pareja Rafael Alberti- Maria Teresa León, Neruda, Albert Juin, Luc-André Marcel, Alain Bosquet y Salvatore Cuasimodo –es decir poetas que han alcanzado valor canónico en la literatura universal– indica que las decisiones locales concordaban con las nacionales" (Căprăroiu, 2009, 376). În cazul de faţă, poeta Veronica Porumbacu i-a trimis lui Neruda „las versiones en francés (más de 6000 versos) con una carta fechada en 14 de julio de 1960" (Căprăroiu 2000). Traducerile acestea au fost criticate de mai multe ori şi poate nu întotdeauna cu dreptate, ci dintr-un motiv ideologic.[11]. Totuşi, dacă acum am citi, de pildă, „*Tablou de iarnă"* în variantele lui Pablo Neruda şi Darie Novăceanu am vedea că traducerea lui Neruda este şi un poem impresionant în spaniolă, ceea ce nu se întâmplă în cazul traducerii lui Novăceanu. Mărturisesc însă că traducerea mea preferată este cea făcută de poetul peruan Cesar Calvo, autor al unor *Variaciones Rumanas [Variaţiuni româneşti]*, apărute postum în 2005, o scurtă, foarte personală si parţială, dar minunată antologie.

Revenind la Neruda, cartea sa va fi foarte citată când e vorba de poezia românească, alături de cealaltă referinţă obligatorie, *Antologia de la poesía rumana contemporánea*, datorată lui Darie Novăceanu.[12] Înainte de a începe să mă ocup de ea, vreau să adaug încă nişte cuvinte scrise de Neruda în prolog: „El idioma rumano, pariente sanguineo del nuestro, contiene una abndancia de la que no

[10] Despre Uscătescu, v. Moru 2012; despre Busuioceanu, v. Anghelescu 2011.
[11] De pildă Cioranescu 1990 şi Wentzlaff-Eggebert 1995.
[12] Nume frecvent scris fără diacritice în spaniolă.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

disfrutamos: sus esquinas eslavas. En estas esquinas perdmos el paso [...] y por fin nos agarramos al francés[...] Pero el idioma rumano, lejos de ser un castellano oblicuo saca su eléctrico lirismo de los aluviones que desembocaron en Rumanía. Firme y esplendoroso es el lenguaje rumano y poetico por excelencia" (Neruda 1967). Este clar că poetul chilian nu ar fi putut să lucreze fără ajutorul Veronicăi Porumbacu. Antologia se deschide cu Elena Vacaresco (sic!) şi este închisă de Nicolae Labiş. Un pic surprinzător, Eminescu nu apare în lista care cuprinde 136 de poezii.[13]

Cartea aceasta a lui Neruda se pare că a declanşat o întreagă serie de traduceri, dintre care multe, daca nu toate, publicate ori în Spania ori România sau chiar în alte ţari hispanice, sunt legate cu numele lui Darie Novăceanu. Începând cu anul 1968, Darie Novăceanu devine cel mai cunoscut, ba chiar un fel de traducător „oficial" al poeziei române în limba spaniolă. Începând cu poezile incluse într-un număr special al revistei *Union*, care se publica în La Habana (unde au şi colaborat poeţi cubanezi[14]), până la ultima ediţie *Antología de la poesía rumana contemporánea* (Bucureşti, 2009), Novăceanu a publicat numeroase alte antologii. Despre versiunile publicate la Havana, Novăceaunu a scris apoi: „después de una experiencia mia en Cuba, cuando traduje con un entusiata grupo de poetas algunos poemas rumanos, volvi a convencerme de que era preferible soslayar cualquier presunta equivalencia métrica en beneficio de una mayor aproximación al contenido poético primordial" (Novăceanu, 1972, 10).[15] Totuşi, după părerea mea, versiunea la „Plumb" a lui Bacovia, inclusă în volumul citat, e remarcabilă. Fără (sau aproape fără) să schimbe titlul, Novăceanu a publicat mai multe ediţii. El se include sistematic pe sine însuşi în antologiile sale; în afară de această slăbiciune, listele sunt corecte şi încă (aproape) valabile. Să amintim că şi el a fost un poet apreciat în spaniolă, câştigând câteva premii literare în Spania. Varianta apărută la Barcelona în 1972, bilingvă şi publicată la Carlos Barral, e dintre toate antologiile sale, fără îndoială, cea mai importantă; în prolog scrie: „Las traducciones tienden a ser literales y se ha procurado conservar incluso la misma sintaxis con la que

[13] Cred că lista întreagă nu are rost să fie reprodusă aici. Totuşi, e remarcabil că Neruda a tradus-o pe Elena Vacaresco direct din franceză şi, probabil, câteva poezii ale lui Fundoianu (Căprăroiu 2009)

[14] De pildă, traducerile lui Bacovia sunt semnate de David Fernández sau Ángel Augier.

[15] Asemănător scrie doi ani mai târziu: „en el intento de conservar mejor el aire del original, perdiendo mucho de la métrica y la rima, muchos de los poemas vertidos al español quedan en casi la misma sintaxis en la que fueron concebidos. Experiencias anteriores concretadas en tres o cuantro títulos publicados en Cuba y España me han incrementado el convencimiento de que es lo mejor que se puede hacer cuando se empieza" (Novăceanu, 1974, 6).

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

fueron concebidos originalmente los poemas. Cabarllero Bonal que aceptó revisar conmigo, –primero en Bucarest y luego en Madrid–, la totalidad del material de la antología hubiero podido « meterse más » pero mantuvimos la firme voluntad de no mover más el original rumano más de lo que recomendaba una ley de obendiencia minima al castellano." (Novăceanu, 1972, 11). Cartea a fost în timp de mulţi ani, deşi nu a avut un mare succes editorial, împreună cu cea a lui Neruda, principala sursă a cunoaşterii poeziei româneşti de către cititorii spanioli. Clara Janés le foloseşte pe amândouă în interesanta sa operă *Sendas de Rumanía*...[16]

Cartea e importantă din mai multe motive. În primul rând, cartea a avut un ecou indiscutabil când a apărut în Spania. Traducerea a fost recenzată de José Alberto Marín Morales pentru revista *Arbor*[17] (1974), iar ziarul *ABC*[18] publică o notă anonimă despre ea pe 24 mai 1974. Dar, mult mai important, ca un probabil efect al antologiei, Darie Novăceanu publică, începând cu 11 martie 1973, o serie intitulată *17 poetas rumanos*.

Cât de importantă a fost figura lui Darie Novăceanu pentru istoria traducerilor literare din română în spaniolă (şi invers) e greu de spus. Amânând pentru lucrări ulterioare o analiză completă a moştenirii sale traductologice, închei deocamdată cu o ultimă afirmaţie despre el: antologia din 1972 e o propunere canonică[19], reper pentru multe alte antologii pregătite de el...[20]. Până în 2004 nu se reeditează în Spania antologia lui Novăceanu, foarte schimbată, după cum deja am spus. Ediția spaniolă a fost precedată de una românească (București, 2000), practic identică.

Datorită schimbărilor politice în România, intrăm într-o nouă perioadă. Între timp a apărut primul traducător de poezia română în spaniolă vorbitor de castiliană, poetul chilian Omar Lara[21], urmat de Joaquín Garrigós.[22] Iar

---

16 Despre *Sendas de Rumanía*, v. Nogueras, 2009.

17 *Árbol* este printre cele mai vechi reviste publicate de CESIC ("Consejo Superior de Investigaciones Científicas") a început să apară în 1944.

18 Ziarul ABC, întemeiat în 1903, este încă printre cele mai importante din Spania, dar în vremea de care vorbim era probabil cel mai important din Peninsulă. Între 1968 și 1975 ziarul a inclus zinic o pagină întreagă intitulată „Y poesía cada día".

19 Antologia cuprinde doar 12 poeţi: Tudor Arghezi, George Bacovia, Lucian Blaga, Ion Barbu, Tristan Tzara, Zaharia Stancu, Virgil Teodorescu, Gellu Naum, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Darie Novăceanu, Dumitru M. Ion. Ar fi foarte interesant să constatăm ce poeţi a adăugat în ediţii ulterioare şi ce nume a suprimat (mai ales după căderea comunismului).

20 Cf., de pildă, prologul care deschide *Memoria de las rosas floridas. Poesía rumana de nuestro tiempo*. (Novăceanu 1974).

21 La drept vorbind, Lara nu a publicat nici o antologie pînă 2007 (numărul special al revistei *Trilce*). E vorba mai degrabă de o antologie a traducerilor sale. Doar în 2011 a apărut *La mesa del silencio. Once poetas rumanos contemporáneos.*

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

antologiile de poezia română continuă să fie făcute mai ales de autori români, deşi au apărut câteva carţi şi în America de Sud.

Voi termina aceasta scurtă prezentare vorbind de două (sau trei) cărţi care reprezintă ultimele antologii cu caracter general publicate în Spania. Încă o dată, ele sunt făcute de două românce. Ambele cărţi sunt bilingve, aşa cum trebuie sa fie întotdeauna când e vorba de o traducere de poezie, mai ales între limbi înrudite. Prima, publicată în 2007, e datorată Angelicăi Lambru, scriitoare şi traducătoare afirmată la Valencia, deşi e născută la Constanţa. Antologia a fost prefaţată de Pedro J. de la Peña. În afară de Emil Brumaru (n. 1939), toţi poeţii incluşi s-au născut între 1952 şi 1958: Liviu Antonesei, Mircea Cărtărescu, Traian T. Coşovei, Bogdan Ghiu, Florin Iaru, Alexandru Muşina, Dorin Popa, Matei Vişniec şi Călin Vlasie. Adică, la drept vorbind, o antologie a Generaţiei '80. *El muro del silencio / Zidul tăcerii* ar fi, prin urmare, prima antologie „de generaţie", s-ar putea spune, tradusă în spaniolă. Angelica Lambru a depăşit, deci, canonul interbelic sau „neomodernist" dominant până atunci în traducerile colective în spaniolă.

Cătălina Iliescu Gheorghiu, profesoară la Universitatea din Alicante, este ultima traducătoare la care voi face referinţă. În 2013 a publicat nu doar ultima antologie de poezie românească din Spania, ci şi cea mai mare şi mai ambiţioasă din câte au apărut până acum. E vorba de un volum de 636 de pagini care conţine o selecţie din 20 de poeţi români. Volumul se deschide cu un interesant prolog, foarte dens şi foarte riguros, scris de Petru Poantă, în care se afirmă: „La presente antología comprende poetas rumanos vivos de varias generaciones y cubre un intervalo de casi medio siglo. En un extremo se hallan autores como Ana Blandiana, que publicó su primer libro y en el otro poetas, como Stoian G. Bogdan, que se dio a conocer en 2010. Este arco de tiempo, a excepción del decenio que siguió a la revolución anticomunista de 1989, coincide de pleno con el periodo del regimen totalitario en el que la poesia se liberó de la obecdiencia al conón ideológico y, bajo la autoridad del criterio estético, experimentó, con agilidad rítmica, algunas metamorfosis espectaculares". Evident, suntem în faţa unei opere monumentale, care deschide o lume nouă cititorilor spanioli, chiar dacă mulţi dintre autori fuseseră deja traduşi în spaniolă. Cartea a fost recenzată de Carlos Acorta (2019), Martín López Vega şi Nina Vasile (2014). E o propunere canonică, o panoramă parţial subiectivă, dar care în mare coincide, de pildă, cu *Biblioteca română de poezie postbelică* a lui Mircea A. Diaconu.

Dacă poezia românească este disponibilă pentru cititorii spanioli, aceasta se întâmplă mai ales mulţumită traducătorilor români. Iar această operă face parte din istoria traductologiei româneşti: „El sentido contrario es

[22] Garrigos este fără discuţie cel mai important traducător din română în spaniolă, deşi a tradus mai mult proză decât poezie.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

adoptado con mayor frecuencia por aquellas culturas de naciones minoritarias, marginadas ou oprimidas, que se ven obrigadas a traducir sus obras para darlas a conocer, pues, de no ser por este medio, les resultaría difícil romper el anonimato ante la comunidad lectora internacional" (Iliescu 2002, 7). Sincer, nu cred în adevărul actual acestor cuvinte, valabile poate atunci; e vorba, mai degrabă, de o înţelegere adâncă între ambele culturi şi, bineînţeles, de munca asiduă şi inspirată a traducătorilor. Ca exemplu, vreau să închei chiar cu o traducere a Cătălinei Iliescu. Un poem extras de o antologie diferită, publicată, mai o dată, in România, cu patru ani in urmă de *Miniaturas...Un copac de sunete / Un árbol de sonidos*[23]:

España
Fui don Quijote sin haber conocido a Don Quijote.
Luché contra el viento en los molinos
cuando ya no quedaba ni un molino
excepto el de un tiempo
en el que no tenía sitio.
Miré a los demás de reojo
y ellos a mí
cuando creía que la verdad era única
y se podía poseer.
Solo cuando salió de mi pecho
la penultima exhalación
comprendí que nunca la verdad es única
y que se pega a los dedos
como un polvo fino,
mena de humo csi translucido
que te irrita el ojo.
Así estando las cosas en España,
vemos que están igual que aquí.
Y aún sin haber conocido a Don Quijote,
Luchar es de una inutilidad sin fin. (Ştefan Damian)

Anexă

1. „La lírica rumana (Antología). Traducción de Cayetano APARICIO, *Escorial* XIV, (1941), 247-259.
2. *44 poetas rumanos*, traducidos por Pablo NERUDA, Buenos Aires, Losada, 1967.
3. NOVĂCEANU, Darie: Poesía rumana actual" *Cuadernos hispanamericanos,*221, (1968) 273-293. [Arghezi, Blaga, Barbu, Paraschivescu,

[23] Restrânsă la Transilvania, îi include pe Gabriel Chifu, Ştefan Damian, Vasile George Dâncu, Dinu Flamând, Mircea Mălut, Ioan Pintea, Adrian Popescu şi Aurel Rău.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

Jebeleanu, Geo Dumitrescu, Ion Brad, Nichita Stănescu, Labiş, Sorescu, Ion Gheorghe, D. Novăceanu, Blandiana, Ion Alexandru]

4. „Numero especial dedicado a la literatura rumana". *Unión* [Revista de la Unión de Escritores y Artistas de Cuba]. La Habana, 1968[24]
5. „Poesía rumana jóven". *Haraui,* año VII, nª 20 (Lima, 1970), (Trad. de Stefan BACIU y Mónica FLORI). Nota final de Stefan BACIU [Doar 8 pagini]
6. *Signos en la expresión de los pueblos [Consejo Nacional de Cultura]. Numero dedicado a Rumanía.* Año 2, nº 1 (Cuba, 1970) [NOVĂCEANU]*
7. NOVĂCEANU, Darie, *Poesía rumana contemporánea. Antología Bilingüe*. Barcelona, Barral, 1972.
8. NOVĂCEANU, Darie, *Memoria de las rosas floridas [Poesía Rumana de nuestro tiempo]*. Bucureşti, Univers, 1974.
9. NOVĂCEANU, Darie, *Antologia poeziei române contemporane / Antología de la poesía rumana contemporánea,* Bucureşti, Editura Minerva, 1977.
10. *Antología de la poesía rumana,* edición preparada por Mario COLÍN, Toluca, Gobierno del Estado de México, 1977. [„Fue posible llevar a cabo la idea de esta antología de la oesía rumana gracias al Ministerio de la Cultura (Consejo para la Cultura y Educación Socialista de Rumanía), quien por conducto de la embajada de aquel país en México, nos proporcionó la versión en español de los textos que la componen"]
11. *Breve antología de la poesía rumana contemporánea*. Traducción y notas de Luis HERNÁN RAMÍREZ, selección de Gilberto ALVARADO, prólogo de Antonio FERNÁNDEZ ARCE, Lima, Haraui, fără dată [1977?].
12. NOVĂCEANU, Darie, tradución de..., *Puerta abierta. Antología de jóvenes poetas rumanaos,* México, La máquina eléctrica, 1978. [Recenzie de Rafael Vargas în *Revista de la Universidad de México* (1978)]
13. *Poesía rumana,* La Habana, Editorial de Arte y Cultura, 1983. [Redacción: Margarita RUSINYOL y Marietta SUÁREZ. Corrección: Amparo] Cu o prefaţa a Lui Novăceanu. Fără numii traducătorilor.
14. NOVĂCEANU, Darie, *Antología de la poesía Rumana contemporánea*, Bucarest, Eilon, 2000.
15. *Antología de la Joven Poesía Rumana*. Introducción y traducción de Germán A. de la REZA, México, UNAM, 2000.
16. NOVĂCEANU, Darie, *Antología de la poesía Rumana contemporánea,* Madrid, Verbum, 2004.
17. „Literatura Rumana. Poesía contemporánea", *República de las letras,* nr. 87 (Madrid)2004 [ACE: Asosiación Colegial de Escritores de España]Fără numii traducătorilor. *

[24] Aceste titluri nu includ doar poezie, ci şi proză.

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

18. CALVO, César, *Variaciones Rumanas*, edicion y presentación de Elio Vélez Marquina, Pontificia Universidad del Perú, 2004.
19. „Dossier literatura rumana", *Cuadernos del Aeneo (Número dedicado a la literatura rumaqna)*, La Laguna, 2005, 11-64 [Traduceri: Joaquín GARRIGOS]*
20. „Poesía rumana". *Trilce,* nº 17, (Madrid) 2007 [Traduceri de Omar LARA]
21. LAMBRU, Angelica, *El muro del silencio / Zidul Tacerii,* Madrid, Huerga&Fierro, 2007.
22. *Un copac de sunete / Un árbol de sonidos. Poezie română contemporană/Poesía rumana contemporánea,* ediţie bilingvărománo-spaniolă/edicón bilingüe rumano-española. Traducere de Cătălina ILIESCU GHEORGHIU / Traducción de.... Ediţie îngrijită şi cuvânt înainte de Olimpia POP / Edición y prólogo de..., Cluj-Napoca, Eikon, 2000.
23. *La mesa del silencio. Once poetas rumanos contemporáneos.* Selección y traducción de Omar LARA, Puebla, 2010.
24. *Miniaturas de Tiempos venideros. Poesía Rumana Conemporánea.*c Catalina ILESCU GHEORGHIU, Madrid-México, Vasos Rotos, 2013.

Bibliografie :

Abril, Juan Carlos (2010): „Un lector selectivo: las traducciones de J M Caballero Bonald", *Revista de Literatura*, LXXII, nº 144, 435-453.

Álvarez Villar, Alfonos (1966): „Rumanos en España", *ABC,* 1/05.

Anghelescu, Mircea (2011): „Alexandru Busuioceanu en España: poeta y profesor", *Revista de Filología Románica*, Anejo VII, 19-29.

Căprăroiu (2007): *La conexión Rumana: Alberti, Neruda, Lara,* UCLA (teză)

— (2009): „Neruda tradutor, el ejemplo rumano", *Escritural, 1,* [[http://www.mshs.univ-poitiers.fr/crla/contenidos/ESCRITURAL/ESCRITURAL1/NERUDA/CAPRAROIU/Capraroiu.html]

Cioranescu, Alexandru (1990): "El arte de la Traducción", *Anuario de la Sociedad Española de Literatura General y Comparada,* Vol. VIII, pp. 9-12.

Diaconu, Mircea (2016): *Bilioteca Româna de Poezie Postbelică*, Suceava, USV.

Eiroa, Matilde (2001): *Las relaciones de Franco con la Europa Centro Oriental (1939-1955),*Barcelona, Ariel.

Helgueta Manso, Javier (2017): „Un intercuturalismo fructífero: aproximación a la diáspora cultural rumana en la España de las últimas décadas", *Langues neolatines,* 382, 47-57.

Iáñez Pareja, Eduardo (2012): *Falangismo y propaganda cultural en el „Nuevo estado": la revista Escorial (1940-1950).* Granada, Universidad, [Teză: 2008].

Iliescu, Catalina (2002): *Relevancia y traducción: un modelo de análisis traductológico y su aplicación al lenguaje dramatico:* La tercera estaca *de Marin Sorescu.*Alicante, Universidad [tezǎ]

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)

Luque Hernández, Antonio (2015): „Madrid, centro cultural de ciudadanos rumanos del exilio en la España postbélica. La labor de sus intelectuales durante la dictadura Franquista", *Hidalguía*, LCII, nº 369, 355-398.
Moraru, Sanda Valeria (2012): *George Uscătescu, poet şi eseist,* Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.
Nogueras, Enrique (2011): „Clara Janés en Bucarest o unas palabrs sobre *Sendas de Rumaía*", *Bucarest: luces y sombras,* Sevilla, Grupo Nacional de Editores.
— (2012): „De Bacovia en castellano: variaciones y antologías". *Traducción y(a)culturación en la Era Global*, Catalina Iliescu Gheorghiu, editora, Alicante, Agua Clara.
Penalva, Joaquín Juan (2005): *La revista Escorial: poesía y poética.* Alicante, Universidad, (Tezã)
Săvoiu, Adrian (2012): *Muscelul. Mărturii în timp*. Bucureşti, Ars Docendi.
Uta, Ofelia Mariana (2014): *Contactos entre la literatura española y la literatura rumana en el ámbito de la traducción,* Madri, UCM, 2014 [e-prints Complutense]
Vasile, Nina (2014): „Veinte retratos de la poesía rumana actual", *JACLR,*II, 2, 63-72.
Wahnnón Bensusan, Sultana (1998): *Ls estética literaria de la postguerra: del fascismo a la vanguardia,* Amsterdam, Rodopi.
Wentzlaff-Eggebert, Christian (1995): „ Rafael Alberti y Pablo Neruda ante la literatura Rumana", *Letras de la España contemporánea. Homenaje a Jossé Luis Varela.* Ed. Nicasio Salvador, Alcalá de Henares, Centro de Estudios Cervantinos, 387-394.
https://carlosalcorta.wordpress.com/2013/09/29/miniaturas-de-tiempos-venideros-poesia-rumana-contemporanea/
https://elcultural.com/la-poesia-rumana-periferica-y-central
https://blog.josemariagonzalezortega.com/2012/03/grandes-voces-liricas-rumanas.html
https://www.revistadelauniversidad.mx/tags/rafael%20vargas

BDD-A30082 © 2019 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:57:37 UTC)